

Vážení přátelé,

v měsíci září 2002 přidělilo nám vedení Městské části Praha 3 nové prostorné a lehce dostupné (i pro vozíčkáře) místnosti v Táboritské ul. č. 22 (stanice električky Olšanská, schody za stánkem se zeleninou a květinami). Tyto prostory nám byly předány po rekonstrukci rozvodů elektřiny včetně revize a vymalování místností. Všechna jednání o nových prostorách a přípravu na stěhování klubu nebyly jednoduché.

Za přízeň, pochopení a různou pomoc děkujeme především panu starostovi Milanu Českému a vedení Správy komunálního majetku náměstkovi starosty panu Kolářovi a paní Holzknichtové. Srdečně děkujeme za spolupráci p. ing. Mikeskovi a paní místostarostce Kozumplíkové, dále za milou ochotu paní Medlíkové a paní Smolagové.

Po létech se tak konečně podařilo vybudovat důstojné a všestranně variabilní prostředí pro kulturní činnost Klubu přátel Žižkova. Děkujeme také našim členům a členům Vexilologické společnosti.

Doufáme, že se všichni budeme v nových prostorách dobře cítit, rádi se v nich scházet a že spolu s mladšími členy přispějeme ke zkulturnění našeho Žižkova.

Výbor KPŽ

Zřízení samostatné duchovní správy na Žižkově

O zřízení samostatné duchovní správy, neodvislé od fary Olšanské, zasazoval se hlavně Spolek pro postavení katolického kostela v Žižkově, k němuž dal podnět starosta města M. Wertmüller a tehdejší žižkovský katecheta Josef Houžvička. Zřízení expozitury (duchovní správy) stalo se rozhodnutím knížecího arcibiskupského ordinariátu v Praze 3. října 1883, schváleným Ministerstvem kultu a vyučování. Prvním expozitou byl důstojný pán Josef Houžvička až do své smrti 11. června 1898. Podle farní pamětní knihy všeobecně bylo želeno jeho odchodu na věčnost. Pohřeb byl konán

za neobyčejně velké účasti všeho občanstva i spolků.

Druhým expozitou byl od 1. července 1898 dp. Eduard Šittler, dosavadní provisor arcibiskupského semináře v Praze a profesor náboženství na středních školách. K tomu bylo zřízeno jedno kaplanství, později ještě druhé. Prvním kaplanem byl od 1. srpna 1898 vp. Karel Janda. Patronát fary zřízené roku 1905 byl obci přičten v roce 1908, kdy zdejší expozitura výnosem Ministerstva kultu a vyučování 15. dubna 1908 č. 47.330 a 17. května 1909 č. 19.333 byla povýšena na faru a prvním farářem byl

jmenován dosavadní exposita dp. Eduard Šittler. Roku 1910 odešel ze Žižkova a byl instalován na sídelní kanonikát starobylé vyšehradské kapituly. Administrováním žižkovské fary byl pověřen Moravan dp. auditor Jan Korec.

Pak nastoupili jako třetí duchovní správce farář Karel Procházka, a sice od 1. dubna 1911. Vedle jmenovaného kaplana vp. Karla Jandy byli zdejšími kaplany dp. Petr Kurc, dp. Václav Chlumský, dp. Josef Nížký a kaplani dpp. Václav Škrlant a František Hošek. Vedle duchovní správy působili od počátku jako profesori na středních školách dr. Ignác Steinochr a dr. Rudolf Schneider. Později působil na reálce i gymnáziu jako profesor náboženství dr. Bedřich Augustin. Na zdejších obecních a měšťanských školách se vystříдалa velká řada katechetů.

Později působili ve farnosti sv. Prokopa dpp. katecheti Antonín Vlasák, Bedřich Holfk, Josef Vachek a František Dražil. Mimo ně v Žižkově byli ještě tito katecheti: Antonín Beran a Josef Bouchal, a dvě literární učitelky - jako laické učitelky náboženství slečna M. Brotánková a sl. M. Tomášková.

Místní duchovní správy byly nejprve ve Štítného ulici, pak provizorně asi rok v budově nynější Žižkovské reálky. Od 1. května 1903 byly najaty místnosti v nynějším domě čp. 669. Posléze byl tento dům zakoupen a zaknihován se všemi místnostmi pouze pro účely fary sv. Prokopa. Dne 28. června 1922 byl farní kostel s beneficiem u sv. Prokopa v Žižkově předán pod patronát hl. m. Prahy.

*Podle církevního časopisu upravila
Jiřina Polanecká*

CHRÁM SV. PROKOPA V ŽIŽKOVĚ

(1. část)

V neděli 27. září 1903, před svátkem sv. Václava, slavilo největší pražské předměstí, Žižkov, významnou slavnost posvěcení chrámu Páně. Začátky byly malé a bylo třeba mnoho úsilí, než tato krásná budova byla celá dokončena a mohla být odevzdána veřejnosti.

Dříve, než přikročíme k popisu chrámu, řekneme si něco o historii stavby.

Přání, aby město Žižkov který měl tehdy již na dvacet tisíc obyvatel, mělo vlastní důstojný kostel, sdružilo několik obětavých dam a pánů v kostelní komitě a zahájilo svoji činnost sbírkami. V roce 1882, když už byl malý kapitál nashromážděn, ustavil se „Spolek k postavení chrámu Páně v Žižkově“. Jeho prvním předsedou byl tehdejší starosta J. M. Wertmüller a neúnavným jednatelem a hlavním funkcionářem až do své smrti farář Josef Houžvička. Když v roce 1883 oznámila arcibiskupská konsistoř, že na Žižkově má být zřízena samostatná duchovní správa, rozhodl se spolek k záslužnému činu, koupit od Hypoteční banky dům čp. 520 ve Štítného ulici za účelem získání místností pro farní úřad a prozatímní kapli.

Ten dům, zvaný „U Jana z Lucemburku“, byl zařízen jako hostinec s prostorným tanečním sálem. Byly tehdy provedeny nejnnutnější změny a sál v provizorní kapli Panny Marie, která byla 29. září 1883 slavnostně posvěcena. Tak získalo město Žižkov svůj prozatímní kostel, který se později využíval jako školní kaple. Z

hostinských místností byla upravena opatrovna. Mezitím se pokračovalo ve sbírkách. Bylo zvoleno místo pro stavbu na Basilejském náměstí proti radnici.

Když se jmění spolku postupně zvětšilo, byl v roce 1889 požádán architekt Josef Mocker, aby pro tento pozemek zhotovil definitivní návrh chrámu v gotickém slohu. Plány se podobaly nynějšímu návrhu, ale kostel byl vzhledem k menší rozloze náměstí o jedno pole kratší. Když však město rychle rostlo a obyvatelstva netušenou měrou přibývalo, shledali že by kostel touto svojí velikostí nevyhovoval. Proto byly původní plány arch. Mockrem přepracovány a kostel o jedno pole prodloužen. Avšak pro tyto nové rozměry kostela Basilejské náměstí nestačilo, proto hledali jiné, větší náměstí. Nakonec vyhlédli náměstí Sladkovského.

Ačkoli veřejné mínění toto řešení posuzovalo různě, dá se říci, že v daných stísněných poměrech se poloha kostela plně vydařila a město získalo pěkný a útulný kostel.

Mezi tím v roce 1898 se začalo se stavbou budovy pro reálku a na podzim téhož roku, dne 30. října byl slavnostně položen základní kámen kostela.

Posvěcen byl Jeho Eminencí knížetem arcibiskupem pražským, kardinálem Františkem de Paula, hrabětem Schönbornem za přítomnosti Jeho Excellence místodržitele království Českého Karla hraběte z Coudenhove

Chrám sv. Prokopa na Žižkově dle kresby Masákovy.

a Jeho Jasnosti nejvyššího maršálka v království Českém Jiřího Lobkovicze. Slavnosti se zúčastnil také starosta města Žižkova a současně i předseda Spolku pro vystavění chrámu František Bláha, který po zemřelém starostovi J. M. Wertmüllerovi převzal úřad starosty a také předsednictvo spolku.*

Geniální tvůrce projektu, architekt a vrchní stavební rada Josef Mocker se bohužel nedočkal toho, aby své dílo, které sám uznával jako velmi zdařilé, viděl dokončené. Zemřel v lednu roku 1899. Jeho nástupce byl pak jmenován jeho

žák a dlouholetý asistent architekt František Mikš, kterému byl svěřen dozor nad stavbou.

Na jaře roku 1899 stavba začala a 18. srpna 1900 byla dosažena rovnost hlavní chrámové římsy. Ještě téhož roku byl postaven krov nad chrámem a pokračovalo se se stavbou věže.

Finanční tíseň nakrátko stavbu přerušila, až opět v září 1902 byly postaveny skruže klenby a začalo se s osazováním

žeber. V únoru roku 1903 se začalo s kostelní klenbou a chrám Páně, jak jsme již uvedli, byl 27. září posvěcen svému účelu.

Zpracovala J. P.
podle starého katolického listu
bez názvu a časového údaje.

* vzato z jiných pramenů

Žižkovská Panna Maria

*Když přišel posléze květen
a jaro
špinilo si své květinové paprsky
na střeších činžáků,
v kostele svatého Prokopa
klesla má matka na dlažbu
a modlila se k Panence Marii.
V květnu jí byla nejbližší.*

*Skloněna před jejím oltářem
podobala se hromádce obnošeného
šatstva,
které tam někdo zanechal.
- Modlím se za tebe, ty nevděčníku!
Ale já se v duchu usmíval.*

*Latinu měl jsem ve škole rád.
Četli jsme Vergilia.*

*V hlavě mi zvonily rytmy
římských básníků.
Začal jsem také psát verše.
Chodil jsem a zpíval.
Potichu a špatně.*

*Matematiku jsem nenáviděl.
Když jsme musili psát kompozici,
měl jsem strach
a v noci jsem se převaloval
z boku na bok.*

*Chvílemi myslil jsem na modlitbu,
ale nápad jsem rychle zavrhl,
byla by hanba
volat na pomoc nebesa.
Až jednou rázem jsem poznal,
co je to hrůza.
Hrůza hrůzoucí.*

Vzpomněl jsem na matčinu víru
a vypočítavě jsem si řekl:
co kdyby!

A už jsem šlapal po
studených schodech
k žižkovskému
kostelu
před oltář plný lilií.
Tenkrát mně však
vůně zhořkla,
jako bych měl
na jazyku
mléko pampelišek.

Rychle jsem Pannu
poprosil,
ať se smiluje a přimluví,
aby ta, kterou miluji,
které je sotva osmnáct let
a chodí jako boží umučení,

nejí a nesplí,
je nešťastná a pláče
a chtěla by raději umřít,
aby, proboha, nebyla
v jiném stavu.

Socha Panny se mi
podívala
upřeně do očí.

Ale za pár dní
na oltáři
voněly zas květiny
jako dřív.

A já opět na rtech cítil
chuť šťastných polibků.

(Jaroslav Seifert)

Na bočním oltářiku kostela sv. Prokopa na Žižkově stojí velmi zajímavá soška Madony s dítětem (originál z 1. poloviny 15. století). Soška pochází z některé pražské svatyně. Ve zmatcích Třicetileté války byla zachráněna a v domě U tří žaludů na Novém Městě uschována až do roku 1742.

Kostelu sv. Prokopa věnovala tuto sošku anonymně šlechtická rodina pravděpodobně s dalšími majetky na Žižkově.

(Informace z katolického časopisu po roce 1920. Název neznámý.)

Pozn. redakce: Na oltáři je pouze kopie, originál je uschován.

Moje žižkovské dětství

Vzpomínky na roky 1936–1945

(2. pokračování)

Černé dny

15. března 1939, dopoledne. Vůbec nic jsem nechápal. Proč máma pláče, tiskne k sobě malého Frantíka, a táta, celý zsinálý, mě vede pod vysoký most na Husově třídě přímo proti Městským lázním. Za popadávajícího vodnatého sněhu a směrem do středu Prahy tudy projížděly vojenské automobily, armádní motocykly s postranními vozíčky a dosud nevidaná pásová vozidla.

A v nich cizí vojáci v přilbách a šedozeleňých stejnokrojích.

Za necelé dva týdny, již 28. března, vtrhli do provozních místností mého táty a strýce příslušníci řídicí úřadovny Gestapa, Hilfspolizei a Říšského ministerstva národní osvěty a propagandy. Zkonfiskovali řadu filmů odporujících duchu okupačního režimu. A nepřišli naposled! Nakonec naši živnost uzavřeli, historicky cenný kinematografický archiv zabavili a 4. června 1940 všech 340 filmů dlouhometrážních a 520 krátkometrážních odvezli. Zčásti do berlínského Reichsfilmarchivu, zčásti neznámo kam.

Mé rodiče i rodinu strýce Ferdinanda nacisté nezlomili. Když jsme nesměli nadále podnikat ve sféře distribuce filmů, pokračovali jsme v provozování kin. I když válečné zatemnění vyřadilo letní biograf Republika navždy z provozu a museli jsme odejít z pronajatého kina v Jankově u Votic, zůstal nám biograf v Dolních Měcholupech. Navíc otec a strýc otevřeli jen v roce 1939 čtyři další kinematografické podniky. V Praze-Hrdlořezích, Petrovicích, a v Břístanech a Dohalicích u Hradce Králové. Hned poté další v Kolovratech. V roce 1941 přibyl biograf v Předhradí u Velimi a v roce 1942 na-

še poslední kino - Kačerov v Praze-Michli.

To vše se ovšem stalo až poté, kdy 17. listopadu 1939 ráno příslušníci Gestapa a SS obsadili Švehlovu kolej v nedaleké Grégrově ulici (Slavíkova). Vysokoškolské studenty nejprve nahnali do sousedního kina Academia, odpočítali a odvezli nákladními auty.

Škola základ života

Nacisté porazili Francii a zahájili leteckou bitvu o Anglii. Od 2. září 1940 jsem nastoupil do první třídy Deváté obecné školy chlapecké na Havlíčkově náměstí. Dějepis jsme tehdy ještě - ale ani později - neměli. Jeho výuka byla totiž v listopadu 1941 zrušena a nahrazena vyučováním německého jazyka. Pro mne moje spolužáky tato povinnost nastala již od února 1942, od začátku pololetí ve druhé třídě.

Sotvaže jsem se naučil číst první české věty, slabikoval jsem si jednoduché verše v barevných leporelech s výtvarně líbivými příběhy roztomilého čertíka Marbulínka a poté jsem se těšil životem Sekorova Ferdý Mravence. A zanedlouho jsem dostal svázaný ročník dětského časopisu poměrně velkého formátu Punta. S postavkami psíka Puntí a fenky Kiki, kreslenými René Klapačem. V témže časopisu vycházela ve formě comicsu také Disneyova Sněhurka a sedm trpaslíků a po ní Pinocchio.

Na jaře 1941, nedlouho před jeho zákazem, se mi dostala do rukou poslední čísla týdeníku Mladý hlasatel. S Rychlými šípy Jaroslava Foglara a dr. Jana Fischera a se skvěle vypointovanými povídkami Otakara Batličky. Od té doby jsme Mladý hlasatel začal považovat za vůbec nejlepší časopis pro mládež.

Vrch svatého Kříže

Naším klukovským eldorádem se stal Vrch sv. Kříže. Chodili jsme k němu z ulice Dvořákovy, podél školy v Lupáčově ulici a nadále tichou ulicí Chelčického. Místy, kde dnes stojí zadní, severní strana hotelu Olšanka. Tehdy zde ovšem byly činžovní domy, v jednom případě s řadou nádvorních boxů u autogaráží i s příslušnou autoopravnou. A hned vedle Obecní hospodářský dvůr (čp. 1000), s hasičskou stanicí. Ta sousedila s Pařkovou továrnou na ocelové pružiny. Všechny tyto stavby zmizely v roce 1978.

U paty Vrchu sv. Kříže stálo několik obytných domů dnes již neexistující ulice Nákvasovy, končící u dodnes zachovaného schodiště vedoucího na kopec.

Někdy jsme ovšem volili trasu ulicí Táboritskou, ve které kromě tramvajových linek č. 2 a 7 bývával ve srovnání s dneškem zcela minimální automobilový provoz. V místech západního, předního a tudíž nižšího traktu dnešního hotelu Olšanka stával jednoposchodový barokní Olšanský dvůr (čp. 4) speditéra Güttinga. Přímou u chodníku se nacházely samostatné stáje, z nichž pronikal až na ulici charakteristický koňský pach, provázený hlasitým odřkáváním čtyřnohých tahounů. Tehdejší vozovka ulice Táboritské, zvláště poblíž Olšanského náměstí, byla položena asi o jeden metr níže než dnes. Proto při větších dešťových srážkách a průtržích mračen se z ulic Vratislavovy (poté Habánská a dnes Baranova) a Sudoměřské valily proudy vod a vjezdem do konfren zaplavovaly celé Güttingovo nádvoří.

Naproti přes ulici stávala budova bývalé, přesto však nejstarší žižkovské školy - jednoposchodové olšanské školy z roku 1837 (čp. 16). Ve vedlejší domě čp. 15 firma Safesia vyráběla pancéřové bankovní trezory a zároveň opravovala sejfy, které předtím kasaři rozpárali a vyloupili.

Jičínskou ulicí jezdily tramvaje okružní linky č. 2, zatímco vozy elektrické dráhy č.

7 směřovaly k Ústřednímu nádraží nákladovému, kde měly konečnou stanici.

Od kaple sv. Rocha až k nákladovému nádraží se rozpínal nepřilíh rovinný, pustý a nezastavěný terén. Stejně tak tomu bylo na opačné straně dnešní ulice Olšanské. Poslední stavbou směrem na východ, od které se až k nádraží vlnily už jen klasy obilí, byl Milčův dům. Denní útulek pro děti nemanajetných rodičů, vedený v letech 1932-1951 křesťanským humanistou, kazatelem, filantropem a odpůrcem všech totalitních režimů Přemyslem Pitterem.

Před Milčovým domem (přímou na místě, kde se od prosince 2001 nacházejí dvě nafukovací haly - Tenisové centrum a víceúčelová hala), se čerila hladina Olšanského rybníčka. Zahnívajícím vodní plocha byla plná hrotnatek či dafnií, které tam lidé nabírali jako krmivo pro rybky ve svých domácích akváriích. Když hladina zmrzla, sloužila nám k bruslení a primitivnímu hokeji.

Před rybníčkem směrem k západu stával proslulý a vyhledávaný hostinec U zeleného stromu (čp. 19) se zahradou, lemovanou vzrostlými kaštanými.

Severně od rybníčka, při úpatí Vrchu sv. Kříže, se nacházela sběrna starého papíru a kovů, které jsme - nevíme již proč - říkali Smetanka a později U Kouby. A vedle, na místě dnešní Základní školy Chelčického (čp. 2614) stávalo několik objektů Libeňského dvora (na starých mapách skutečně tak oficiálně pojmenovaného), s byty, hospodářskými budovami, dílnami, konfirmami a povozy.

Když jsme my kluci vyšli na konec západního temene Vrchu sv. Kříže a pohlédli dolů, do ohradou podél Lupáčovy ulice chráněného prostoru zbořené Bezovky a její někdejší ohromné zahrady, přitahovala nás nevelká, ale tajemná vodní nádrž. Říkali jsme jí „Bezedné jezírko“. Snad šlo o pouhé přírodní shromaždiště dešťové vody, nebo možná o pozůstatek zasypaného a kdysi velkého rybníka u Bezovky.

Pro Vrch sv. Kříže jsme užívali pojmenování Savana, ale častěji Na Zámečku, podle oficiálního názvu tehdy již neexistující stavby čp. 5 nad schodištěm v Nákvasově ulici. Členitý terén holého vrchu, se svahy, dutinami, proláklínami a vyvýšeninami, nám poskytoval vhodné úkryty při dětských hrách. V zimě se proměnil v sánkařskou a na podzim ve startovací dráhu pro vypouštění papírových draků. Na rovné ploše temene Vrchu sv. Kříže, odkud se nabízel výhled na protější vrch Vítkov, na žižkovské domy, na

Prahu a Hradčany, jsme z povzdálí několikrát zahlédli i pořadové cvičení německých vojáků.

Nás ale více zajímala nepřístupná, stromovým osázená a důkladným plotem chráněná východní polovina kopce. Parukářka! S ládovými a bunkry Kapslovny, přestěhované v roce 1936 do Vlašimi. Vniknout do opuštěných a ponurých betonových kasemat se nám podařilo až po válce.

Miroslav Čvančara

ŠEL ČAS KOLEM HRABOVKY...

V místech, kde za Novou branou byly jen pustiny a pole. Ale ne tak docela. Víme, že ve 14. století osvěcený a moudrý panovník Karel IV. - Otec vlasti poručil za svého panování (v roce 1348), aby všechny vyvýšeniny a kopce na tři míle kolem Prahy byly osázeny vinnou révou. Také na území našeho města vyrostla celá řada vinic s vinnými lisami a hospodářskými budovami. Uprostřed vinice stavěli si bohatí majitelé rozkošné letohrádky, jimž se říkalo „Lusthausy“. Vinice bylo kolem Prahy založeno na dva tisíce. Také na nynějším Žižkově vyrostlo jich úctyhodné množství. Na jižním svahu Vítkovy hory byla jedna vedle druhé. Na nejzápadnějším cípu této hory, až dole na jejím úpatí, rozprostírala se vinice Hrabovka se starým viničným domem. Kolem něho tekla potok, který vytékal z Olšanského rybníka, napájel rybník v Bezovce a nerušeně šuměl dál nynější ulicí Husitskou, kolem Hrabovky ku Karlínu a tam někde u ostrova Štvanice vléval se do Vltavy.

Z dějin víme, že všechny naše vinice zpočátku velmi prospívaly a utěšeně vzkvátaly. Avšak už na počátku následujícího století silně utrpěly válkami, nejprve husitskými. Vzpomeňme jen památné bitvy mezi vojsky Zikmundovými a nepatrnou hrstkou posádky Žižkovy dne 20. července 1420. Je pochopitelné, že takové boje vinice nejen poškodily, ale mnohde docela zpusťily. Tato válka však nebyla jediná a poslední, která tu byla svedena. Méně známo a za zmínku stojí to, že roku 1608 za sporu mezi Rudolfem II. a Matyášem rozložilo se tu vojsko Matyášovo s hrubou střelbou, dále také Švédové v roce 1648 obsadili vrch Žižkov a odtud stříleli na Prahu. V roce 1742 je opět drželi v moci Francouzi a v roce 1757 pruský král Bedřich II. vtrhl do Čech a svedl u Žižkova vítěznou bitvu nad vojsky rakouskými. Tyto všechny války vinice zle poškodily a už se nikdy nepozvedly k bývalé slávě. Tak význam vinic pomalu upadal a z většiny se staly pole s hospodářskými budovami, nebo prostě zahrady s letohrádky.

Tak se stalo, že na začátku 19. století zakoupil starý viniční dům se zahradou - Hrabovku - zámožný pražský knihkupec a nakladatel Martin Neureitter z Karlovy (dříve Jesuitské) ulice na Starém městě pražském. Zahradu upravil a dům přestavěl. Paní Neureitterová byla dáma velmi půvabná a též společenská a tak si při přestavbě na manželovi vyprosila, aby dal u domu zřídit společenskou místnost, dosti prostranný taneční sál, kam by si pak zvala vybranou vlasteneckou společnost a pořádala tam společenské večery a také plesy, podle dobového názvu „hausbály“. Prvním plesem, který uspořádala, byla skvostně vybavená taneční zábava, která se skvěle vydařila.

Nebyl to ovšem první český bál! Jiný ples, onen vlastenecký český bál, také zvaný Národní beseda, uspořádal Josef Kajetán Tyl v tzv. Kajetánském domě na Malé straně (v nynější Nerudově ulici, vedle kostela „U Kajetánů“). Tam v refektáři zrušeného kláštera Tyl také založil a řídil české divadlo a to v letech 1834-37. S ním účinkovali v něm mnozí jiní čeští vlastenci, mezi nimi oba Kollárové, Kaška, Malý, Pichl, Hajniš, Sabina, Mácha, Jablonský, Trojan, Zapp a další.

V příštím roce 1839 byl pořádán opět český bál na Hrabovce, ovšem zase pro uzavřenou a jen pozvanou společnost. (Zmíním se o dalším významném plese, mnohem větším, v celonárodním rozsahu, který byl uspořádán opět rok nato, dne 5. února 1840 v památném sále starobylého Konviktu na Starém městě pražském. Byla to tehdy mnohovýznamná společenská událost, na které se sešla všechna tehdejší vlastenecká a česky smýšlející společnost bez rozdílu, zda urozená nebo prostá. Od té doby tam byly plesy pořádány pravidelně. Tento první ples uspořádal vlastenecký sládek Mňouček a Karel Sabina napsal na oslavu a v upomínku báseň „Vlastenkám“, která byla o půlnoci rozhazována. Tance řídil Zach, pozdější srbský generál. V Konviktě byla také v roce 1863 tančena poprvé Česká beseda.)

Dům na Hrabovce přešel později do majetku Státní dráhy, která zřídila všude kolem dílny, výtopy a skladiště a znešvařila celou tuto plochu sahající až do samého středu města. Hrabovka byla později upravena na kancelářské místnosti a stala se prvním, jak se dříve říkalo „erárním domem“. A co se stalo s tanečním sálem? Od roku 1932 v něm byla umístěna kovářská dílna Neuholdova. A tam, kde zněla sladká hudba valčíků, mazurek, polky, polonéz a jiných společenských tanců, ozývají se dnes rány kladiv, pil a strojů.

*Ze záznamů Stanislavy Hrubé
uspořádala J. Polanecká*

Vozovna koňky na Žižkově

Poslední den roku 1883 se žižkovští občané poprvé svezli linkou koněspřežné tramvaje. Byla to jenkrát velká událost a brzy se zapomnělo, že se provoz zahajoval vlastně se pozdějším. Už 26. listopadu 1883 se totiž sešla vážená komise za účasti zástupců města Žižkova, sousedního královského hlavního města Prahy a četných úředníků, především zástupců vídeňského ministerstva železnic, která povolila provoz, ale jezdit se nezačalo, protože na Žižkově vypukla epidemie černých neštovic. Teprve na štědrý den mohla koňka jezdit z centra alespoň do Hyberské ulice a na Silvestra jezdila v celé trase. Obyvatelé Žižkova se mohli svést přímo až na Malostranské náměstí. Na Žižkově koňka jezdila dnešními ulicemi Husitskou, Prokopovou a Rokycanovou a končila v Chelčického ulici před jejím záhybem.

Aby bylo možné novou linku provozovat, musel pro ni majitel koňky, kterým byl belgický podnikatel Eduard Otlet, postavit samostatnou vozovnu, protože dosavadní remízy v Karlíně a na Smíchově už pro takový úkol nestačily. Pro vozovnu bylo vybráno místo na konci trati, na úzkém pozemku mezi ulicemi Chelčického a Táboritskou, který měl nezvyklý tvar protáhlého žestiúhelníku o rozloze 1100 čtverečních sáhů. Provozní potřeby vyžadovaly určité objekty, které bychom v dnešních vozovnách marně hledali.

Největší budovou byla prostorná zděná stáj pro 120 koní, z nichž na devadesát se pravidelně ve dvojicích střídalo v tahání tramvajových vozů a dalších dvacet sloužilo jako přípravek v prudkém úseku Prokopovy ulice. Budova stáje byla situována souběžně s Táboritskou ulicí, byla zděná, krytá taškami a rozdělená do devíti oddělení. Nechyběl ani sklad krmiva a stělna. Druhá budova sloužila k odstavení tramvajových vozů. Stála podél Chelčického ulice a vedly do ni z tratě dvě koleje. V blízkosti stáji stála tzv. lampárna s dílnou. Jak už název napovídá, vždy před výjezdem a po skončení směny se instalovaly a demontovaly orientační lucerny, které sloužily večer jednak k poměrně chabému osvětlení vozů a především k označení linky. Ty nebyly označovány čísly jako dnes, ale barevnými tabulkami či večer lampami s barevnými skly. Žižkovská linka byla označována žluto-bíle. V dílně se podle potřeby prováděly některé opravy vozů. Při vážnější

závadě musely být odtaženy do remízy v Karlíně, kde byla ústřední dílna. Posledním objektem byla malá výpravna, která se někdy označovala pojmem expedit. Zde si konduktéři, jak se tehdy říkalo průvodčím, na začátku směny nafasovali jízdenky a večer po skončení provozu je přesně vyúčtovali.

První vozy vyjízděly z vozovny na trať v šest hodin ráno. Další následovaly v pětiminutových intervalech. Zaměstnanci, kteří měli službu u přípravek, odvedli koně na začátek Prokopovy ulice a čekali, až se z centra začnou vozy vracet. Tuto nepřijemnou a fádňní službu vykonávali celý den, stejně jako kočí a konduktéři. Někaké střídání směn tehdy ještě nebylo zvykem. Podle jízdního řádu odjížděl poslední vůz ze Žižkova do centra Prahy v půl desáté večer a u vozovny lampáři do jeho lucerny zasadili modré sklo, aby zájemci o svezení věděli, že za ním už žádný další spoj nepojede.

V roce 1898 se celá síť koněspřežné tramvaje i s jejím technickým zázeminem stala majetkem Elektrických podniků královského hlavního města Prahy. Během následujících tří let byly tratě koňky elektrifikovány. Od 28. října 1901 Žižkovem jezdily už jen elektrické tramvaje, a tak stará vozovna pozbyla svého významu. Tramvajové koleje byly přeloženy do nově proražené části Lupáčovy ulice. Staré vozy koňky byly během krátké doby odtaženy do jiných vozoven a celý areál v Chelčického ulici začal bez užitku chátrat. V listopadu 1902 vedly Elektrické podniky jednání s vojenskými úřady o možném využití opuštěné remízy, ale během následujícího roku rozhodla městská rada, že pozemek rozparceluje a prodá. Dne 4. července 1904 rozhodl pražský Sbor obecních starších o prodeji pozemků zednickému mistru a majiteli realit Antonínu Lupišskovi. Městská rada souhlasila, aby Lupíšek pozemky ihned začal předběžně užívat. Příslušnou smlouvu zúčastněné strany podepsaly až 30. listopadu 1904. Antonín Lupíšek v krátké době na koupeném pozemku postavil činžovní domy.

Dnes už po žižkovské vozovně koňky v Chelčického ulici nenajdeme žádnou stopu. Dochovalo se jen pár situačních plánů, dopisů a protokolů. A není známa, bohužel, ani žádná její fotografie. Škoda.

Mgr. Pavel Fojtík